

Lwów, dnia 5. lipca 1901.

Aleg. 173

Sprawozdanie

Komisji przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego.

(Krajowe szkoły zawodowe i warsztaty instrukcyjne).

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu przekazane komisji do załatwienia sprawozdanie Wydziału krajowego, łącznie ze sprawozdaniem krajowej Komisji dla spraw przemysłowych, daje szczegółowy obraz co do liczby, kategorii i rozwoju szkół zawodowych w kraju. Oprócz krajowych szkół zawodowych sprawozdanie Wydziału krajowego obejmuje prywatne szkoły zawodowe, subwencyonowane z funduszu krajowego oraz czasowe, lecz stale powtarzające się kursa naukowe.

W zawodowym wykształceniu młodzieży czynnych jest ogółem 42 zakładów krajowych i prywatnych, w szczególności 13 dla nauki koszykarstwa, 3 dla wyrobów kołodziejskich, 2 dla stolarstwa, 1 dla wyrobu zabawek z drzewa, 1 dla wyrobów garncarskich, 1 dla przemysłu budowlanego (kursa ceramiczne w Podgórzu) 4 dla szewstwa, 10 dla tkactwa z lnu i bawełny, 1 dla wyrobów sukienniczych, 1 dla murarstwa, 4 dla koronkarstwa a wreszcie 1 dla hafciarstwa.

Przy niniejszem sprawozdaniu zestawiony wykaz przedstawia wszystkie kategorie szkół, frekwencję, koszt utrzymania, a w rubrykach osobnych wysokość proponowanych i faktycznie przyznanych subwencji ze skarbu państwa.

Z istniejących dotychczas szkół zawodowych zwinięto w roku ubiegłym garncarski warsztat naukowy w Toustem, a w zamian utworzono spółkową garncarnię. Ta okoliczność powinna dać powód krajowej Komisji przemysłowej do wzięcia pod rozwagę, czy i której kategorii szkoły zawodowe po spełnieniu zadań nie należałoby zamienić w przedsiębiorstwa produkcyjne, utrzymujące się o własnej sile.

Z projektowanych w roku ubiegłym trzech szkół zawodowych, dwie szkoły weszły w życie, szkoła koszykarska w Siedlcu i dla przemysłu budowlanego w Podgórzu, natomiast otwarcie szkoły stolarskiej w Tarnopolu nie mogło dojść do skutku, gdyż akt fundacyjny, zdziałany przez Kasę oszczędności w Tarnopolu, a obejmujący świadczenia Kasy na rzecz utrzymania szkoły, dotychczas nie uzyskał zatwierdzenia ze strony c. k. Rządu.

W bieżącym roku zamierzone jest założenie świeżej szkoły zawodowej dla wyrobów kołodziejskich w Tłumaczu.

Szkoła powstaje z inicjatywy tamtejszego Wydziału powiatowego, który przyjął na siebie obowiązek wystawienia odpowiednich budynków i opłacania co-rocennie 1.000 K. na koszt połączone z utrzymaniem szkoły.

W sprawozdaniu podnosi krajowa Komisya przemysłowa potrzebę rozszerzenia i przeniesienia krajowej szkoły garncarskiej z Kołomyi do Lwowa. Zmierzając do tego celu, proponuje Wydział krajowy uchwalenie rezolucji do Rządu, by tenże wziął pod rozwagę utworzenie wyższego Zakładu naukowego dla przemysłu ceramicznego we Lwowie, przy współudziale kraju, w miejsce krajowej szkoły garncar-

skiej w Kołomyi. Dalsze utrzymywanie szkoły ceramicznej w Kołomyi o tyle mija się z celem, ileże miejscowi garniarze z udzielanych nauk korzystają w nader skromnej mierze.

Zdaniem sejmowej Komisji przemysłowej winien Wydział krajowy czynić dalsze starania u c. k. Rządu, by dla pewnych, najważniejszych działów przemysłu, zorganizował c. k. Rząd szkoły fachowe dla werkmistrzów i czeladników.

Subwencye rządowe.

Tabelaryczne zestawienie, zamieszczone w sprawozdaniu, przedstawia wysokość przyznanych subwencji ze skarbu państwa na utrzymanie krajowych szkół zawodowych w roku administracyjnym 1901.

Żądania Wydziału krajowego względnie krajowej Komisji przemysłowej redukowały się do ogólnej sumy 76.580 koron, — po odliczeniu skromnej przewyżki 60 koron, danej więcej na rzecz szkoły w Dżurowie, przyznał skarb państwa 60.760 koron, czyli mniej aniżeli proponowano o 15.820 koron. — W wykonaniu wielokrotnie powziętych uchwał sejmowych postawiła Komisya na rok 1901 żądania wyższe, zastosowane do podwyższonych wydatków kraju i jakkolwiek propozycje były uzasadnione, Ministerstwo Wyznań i Oświecenia przyznało subwencye w dowolnie zmniejszonych kwotach. Budżety poszczególnych szkół zawodowych obejmują w przychodzie subwencją rządową w proponowanej wysokości, dlatego też obniżenie wysokości subwencji spowoduje przekroczenie budżetowe, które ostatecznie będzie zmuszony pokryć fundusz krajowy.

Na podstawie powyżej określonego stanu rzeczy Komisya i przy niniejszem sprawozdaniu z prawdziwą przykrością konstatuje fakt, że prace mające na celu podniesienie i rozwój przemysłu, a tem samem poprawę prawdziwie opłakanych stosunków w kraju, nie znajdują w centralnych władzach rządowych należytego ocenienia i odpowiedniego potrzebom finansowego poparcia. Komisya mając na względzie, że krajowi nie przyniosły pożytku liczne, prawie co roku powtarzające się wezwania, skierowane do Rządu, nie doradza wprawdzie Wysokiemu Sejmowi uchwalenia wezwania, jednakowoż wyraża zapatrywanie, że należy za pośrednictwem Koła polskiego w Wiedniu poruszać i z całym naciskiem domagać się u Rządu, ażeby słuszne, ze wszech miar uzasadnione żądania Reprezentacyi kraju były w przeszłości traktowane więcej życzliwie i w całej pełni uwzględniane.

Ogólne uwagi.

Wprawdzie nader skąpo wymierzony czas na obrady sejmowe utrudnia zastanowienie się głębsze nad wielu kwestyami dotyczącymi wykształcenia zawodowego i w ogóle podniesienia przemysłu w kraju, uważa jednak Komisya za słuszne, ażeby z odwołaniem się na motywą niejednokrotnie wypowiedziane w dawniejszych sprawozdaniach, przypomnieć Wydziałowi krajowemu załatwienie kilku ważniejszych uchwał sejmowych dotychczas niewykonanych.

1. Przy rozprawie nad rubr. XVI. wydatków budżetu krajowego na r. 1895, Sejm powziął dnia 7. lutego 1895. następującą uchwałę:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby na przyszłej sesji sejmowej przedłożył ułożony przez siebie po porozumieniu się z krajową Komisją dla spraw przemysłowych projekt zasad, według których należy wyznaczać płace kierowników, instruktorów technicznych i nauczycieli krajowych szkół fachowo-przemysłowych i krajowych warsztatów instrukcyjnych“.

W wniosku z tą sprawą pozostaje uchwała sejmowa z 15. stycznia 1887, dotycząca stabilizacyi w służbie krajowej i przyznania prawa do emerytury „zasługującym na to funkcyonaryuszom krajowych szkół przemysłowych“.

Uchwała nie wykonana w całej pełni zwłaszcza dla braku „projektu zasad prac“ i przyznania jak dotychczas tylko skromnej liczbie osób prawa do emerytury, wywołuje rozgoryczenie wśród nauczycieli, zatrudnionych przy szkołach zawodowych i jest powodem wnoszenia licznych petycyi o uregulowanie plac i stabilizację.

2. Komisya sejmowa w sprawozdaniach z 1896, 1897 1898, 1899 i 1900 roku zwracała uwagę na potrzebę utworzenia posady technicznego fachowego referenta dla spraw przemysłowych, a dalej potrzebę wypracowania programu dotyczącego zakładania szkół i warsztatów naukowych, tak pod względem liczby jak i ich kategorii. Tę myśl popartą uchwałami sejmowymi z 23. stycznia 1896 r., z 9. lutego 1898 roku, z 22. marca 1899 a wreszcie z 4. maja 1900 roku, Komisya ponownie podnosi uważając utworzenie posady technicznego fachowego referenta i wypracowanie programu za nader ważne dla podniesienia i rozwoju przemysłu w kraju naszym.

3. Uchwałami sejmowymi z 1899 i 1900 roku otrzymał Wydział krajowy polecenie, ażeby starał się zaprowadzić kursa majsterskie dla tych rzemiosł, dla których dotąd nie ma w kraju szkół zawodowych lub warsztatów instruksyjnych.

Co do tych uchwał sejmowych zauważa Komisya, że dla znacznej liczby rzemiosł dotychczas nie zostały zaprowadzone kursa majsterskie.

W zakończeniu sprawozdania przedkłada Komisya Wysokiemu Sejmowi do uchwały szereg wniosków, przyczem zaznacza, że przyjmuje w zupełności wnioski Wydziału krajowego.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego z dnia 24. maja 1901 L. 33.344 i dołączone do niego sprawozdanie krajowej komisji dla spraw przemysłowych za czas od 19. grudnia 1899 do 31. grudnia 1900 r.

II. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby wziął pod rozwagę utworzenie wyższego zakładu naukowego dla przemysłu ceramicznego we Lwowie, a to przy współudziale kraju i w miejsce krajowej szkoły garncarskiej w Kołomyi.

III. Sejm wzywa c. k. Rząd o wyznaczenia pewnego ryczałtowego funduszu rocznego, któryby łącznie z zasiłkami funduszu krajowego, mógł być użytym na urządzenie wystaw robót terminatorskich i subwencyonowanie wzorowych pracowni prywatnych za dobre udzielanie nauki zawodowej przyjmowanym do nich uczniom.

IV. Sejm wzywa c. k. Rząd o utworzenie w kraju stałych komisyj odbiorczych dla odbioru wykonywanych w zakresie drobnego przemysłu dostaw dla armii i oddawania tych dostaw drobnym przemysłowcom na dłuższy czas, a nie tylko na jeden rok.

V. Sejm upoważnia Wydział krajowy do przeprowadzenia budowy murowanego domu na pomieszczenie państwowej szkoły kowalskiej w Sułkowicach, kosztem co najwyżej 27.000 K.

VI. Na pokrycie wydatku budowy szkoły kowalskiej w Sułkowicach, wstawia Sejm jako pierwszą ratę do budżetu krajowego na r. 1901 w rubr. XVI. poz. 421 c. kwotę 6.000 K i upoważnia zarazem Wydział krajowy, aby celem pokrycia reszty kosztów budowy w sumie 21.000 K, wstawiał do preliminarza budżetu krajowego poczynszy od r. 1902 przez lat pięć, takie kwoty, jakie okażą się potrzebne, celem pokrycia powyższej sumy 21.000 K wraz z oprocentowaniem jej, przez zaliczkowe pobranie całej sumy w r. b. z Banku krajowego.

VII. Sejm upoważnia Wydział krajowy do pokrywania, poczynszy od dnia 1. stycznia 1902 r., z funduszu krajowego, procentów i rat anuitetowych od pożyczki zaciągniętej się mającej przez gminę miasta Krakowa w sumie maksymalnej 70.000 K na budowę gmachu dla szkoły handlowej i wstawiania na ten cel do preliminarza budżetu krajowego, poczynszy od roku 1902 według planu dla 4%, pożyczek hipotecznych z 29-letnim terminem spłaty w Banku krajowym obowiązującego, co-rocennie kwoty 4.200 K. przez lat 29.

Sejm zastrzega przy tem, iż powyższa subwencya z funduszu krajowego staje się płynną dopiero z chwilą, gdy fundusze przez gminę miasta Krakowa, oraz przez Izbę handlową i przemysłową w Krakowie na budowę szkoły handlowej w Krakowie przeznaczone, zostaną na prowadzenie budowy wyczerpane.

Subwencya funduszu krajowego nie może jednak w żadnym razie być zwiększoną, natomiast ma być zmniejszoną o tyle, o ile po wypracowaniu szczegółowych planów okazałoby się, że gmach za mniejszą kwotę od obecnie w przybliżeniu na 232.318 K. obliczonej może być wybudowany.

VIII. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w myśl uchwały sejmowej z 7. lutego 1895 r. w czasie jak najkrótszym, ile możności na najbliższej sesji, przedłożył Sejmowi projekt zasad, według których wyznaczać należy płace kierowników,

instruktorów technicznych i nauczycieli krajowych szkół fachowo-przemysłowych i krajowych warsztatów instrukcyjnych. W projekcie należy uwzględnić warunki stabilizacji na zajmowanej posadzie i zgodnie z uchwałą sejmową z 15. stycznia 1887 r. przyznać prawo do emerytury zasługującym na to funkcyonaryuszom.

IX. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w porozumieniu z krajową komisją dla spraw przemysłowych przeprowadził studia i zebrał materiały mogące posłużyć do ułożenia programu zakładania szkół przemysłowych, i program taki przedłożył Sejmowi we właściwym czasie.

X. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby starał się zaprowadzić kursa majsterskie dla tych rzemiosł, dla których dotąd nie ma w kraju szkół zawodowych lub warsztatów instrukcyjnych.

XI. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w celu utworzenia posady referenta technicznego przy krajowej komisji dla spraw przemysłowych, wstawił odpowiednią kwotę do budżetu krajowego na rok 1902.

Uchwałą rezolucyi VIII. uważa Komisya za załatwione petycye l. s. 98, 165 i 1.543.

Zastępca przewodniczącego:

Dr. Władysław Czajkowski w. r.

Sprawozdawca:

Żardecki w. r.